

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถานการศึกษาชั้นอุดมศึกษา มีหน้าที่เผยแพร่วิชาความรู้ชั้นสูงในแขนงต่าง ๆ ให้แก่บรรดานิสิตนักศึกษา ส่งเสริมเพิ่มเติมวิชาความรู้แขนงต่าง ๆ โดยการวิจัยและให้บริการทางคำปรึกษาการแก่งสังคม อบรมให้บรรดานิสิตนักศึกษามีความสามารถไปเผชิญชีวิตภายนอกในสังคมโดยสามารถใช้ความรู้ การปฏิบัติตนและใช้ความคิดที่เป็นของตนเองโดยอิสระ

สมรรถภาพในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ดำเนินการในมหาวิทยาลัยเป็นสำคัญ กลุ่มบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นหัวใจของมหาวิทยาลัยแสดงถึงสมรรถภาพและความสำเร็จของมหาวิทยาลัยนั่นก็คือคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยนั้น ๆ มหาวิทยาลัยจะถึงคณาจารย์ที่มีคุณวุฒิและความสามารถขนาดใด จะสามารถรักษาให้อาจารย์ที่มีคุณวุฒิและความสามารถที่มีอยู่แล้วไว้ได้หรือไม่ และจะส่งเสริมให้บรรดาคณาจารย์เหล่านั้นเพิ่มเติมคุณวุฒิและความสามารถของตนเองได้มากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับระบบการบริหารงานบุคคลที่ใช้กับมหาวิทยาลัยอย่างมาก

สำหรับการบริหารงานบุคคลในมหาวิทยาลัยนั้นเกณฑ์สำคัญที่ใช้ในการประเมินความเข้มแข็งและความก้าวหน้าของมหาวิทยาลัยอยู่ที่ลักษณะหน้าที่การงานที่อาจารย์ประจำปฏิบัติอยู่ ระบบปฏิบัติงานของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยตามมาตรฐานสากลนั้นถือว่าอาจารย์มีบทบาทอยู่ ๓ ประการคือ สอน วิจัยและบริการ ดังนั้นการปฏิบัติงานในหน้าที่ของอาจารย์จึงไม่ได้นุ่งอยู่ที่การสอนแต่เพียงอย่างเดียวแต่ยังมีหน้าที่ในการสร้างเสริมทำให้เกิดความงอกงามในคำณววิชาการ

^๑ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี รายงานผลการสัมมนามหาวิทยาลัยครั้งที่ ๑
พระนคร โรงพิมพ์สมาคมสังคมนศาสตร์ ๒๕๑๐ หน้า ๕๐
^๒ คุณหญิงแจ่มใส หน้า ๕๑

สาขาของตนซึ่งหมายถึงการวิจัย ทั้งนี้ นอกจาก เป็นการปรับปรุงวิพยะฐานะของตนเองให้ดีขึ้นแล้ว ความรู้ใหม่ที่ไ้จากการวิจัยก็จะมีส่วนช่วยในการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอตลอดเวลา การวิจัยจึง เป็นงานหลักที่มีความสำคัญมากเท่า ๆ กับการสอน ส่วนการบริหารหรืองานธุรการ เป็นงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกในทางหลักดำเนินไปอีกด้วย หน้าที่อีกประการหนึ่งที่อาจารย์มหาวิทยาลัยต้องกระทำคือการรับประชุมชุมชนในค่านวิชาการ เป็นการ เสนอบริการ เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมกับค่านวิชาการ เช่น การให้คำปรึกษา การเข้าร่วมดำเนินการส่วนหนึ่งส่วนใดของหน่วยงานในชุมชน ทำให้ ได้ มีโอกาสปฏิบัติงานตามเหตุที่ต่าง ๆ ที่ทำการสอนอยู่เสมอ เป็นการสร้าง เสริมให้อาจารย์มีโอกาส แสดงออกซึ่งผลงานและความสำเร็จทางวิชาการโดยการ เขียนตำรา บทความ หรือเสนอผลงาน การวิจัยให้ชุมชนได้รับรู้อีกทางหนึ่งด้วย เฉพาะอย่างยิ่งทำให้การสอนมีประสิทธิภาพขึ้น

ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำคนหนึ่งของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงมีความประสงค์ใคร่ที่จะศึกษาถึงลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในแต่ละคณะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่ามี ลักษณะและความแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการบริหาร งานบุคคลในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีเป้าหมายที่จะศึกษาเปรียบเทียบลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในแต่ละคณะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นดังนี้คือ

๑. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในแต่ละคณะต่าง ๆ กับของทั้งมหาวิทยาลัยในเรื่อง จำนวนวิชาที่สอนต่อภาค จำนวนนิสิตที่สอนเฉลี่ยต่อชั้นเรียนในการสอนแบบปาฐกถา แบบสอนเป็นหมู่และแบบปฏิบัติการ จำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ ระยะเวลาที่ใช้ทำการวิจัยเป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์ จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่ใช้ในค่านการบริการ การบริหาร จำนวนนิสิตในความปกครองที่เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท จำนวนนิสิตที่ควบคุม

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ รายงานสืบนามหาวิทยาลัยครั้งที่ ๒ การบริหาร งานมหาวิทยาลัย พระนคร โรงพิมพ์สมานคณสังคมนาตกร

วิทยานิพนธ์ จำนวนคณะที่สอนอยู่ที่ในและนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของอาจารย์ประจำระหว่างคณะต่าง ๆ ในด้าน จำนวนชั่วโมงสอน สัปดาห์ที่สอนเกี่ยวกับ การสอน การวิจัย การบริการและการบริหาร

ผู้วิจัยจะได้ศึกษาถึงลักษณะบางประการของอาจารย์ประจำในแต่ละคณะ เช่น อายุ เพศ วุฒิ ตำแหน่งหน้าที่ทางวิชาการ หมวดวิชาที่สอน เนื่องจากมีทางที่จะได้ข้อมูลเหล่านี้ อย่างพร้อมเพรียงอยู่แล้ว เพื่อศึกษาความเป็นตัวแทนของตัวอย่างประชากรด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

๑. สถานที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งประกอบด้วยคณะต่างๆ ๑๒ คณะยกเว้น ๒ คณะคือ สถานศึกษาเกมมีปฏิบัติ กรมวิทยาศาสตร์ เพราะการดำเนินการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาในชั้นปีที่ ๑ อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ เป็นผู้ดำเนินการสอน ส่วนในชั้นต่อไปเป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่กรมวิทยาศาสตร์ อีกคณะที่จะขอยกเว้นคือคณะนิติศาสตร์ ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาในระดับสูงกว่าการศึกษาระดับปริญญาตรี เท่านั้นไม่ได้ทำการสอนเอง แผนกวิชาต่าง ๆ ในสาขาที่บัณฑิตวิทยาลัยดำเนินการสอนเป็นฝ่ายดำเนินการสอนและการวิจัย จึงจัดได้ว่าเป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ของอาจารย์ประจำที่สอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทในแผนกวิชานั้น ๆ อยู่แล้ว คณะที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาจึงมี ๑๐ คณะดังรายชื่อต่อไปนี้

- ๑. คณะวิศวกรรมศาสตร์
- ๒. คณะวิทยาศาสตร์
- ๓. คณะอักษรศาสตร์
- ๔. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- ๕. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
- ๖. คณะรัฐศาสตร์
- ๗. คณะครุศาสตร์
- ๘. คณะแพทยศาสตร์
- ๙. คณะสัตวแพทยศาสตร์
- ๑๐. แผนกอิสระสื่อสารมวลชนและการประชาสัมพันธ์

๒. ผู้วิจัยจะไต่ถามลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำเป็นปริมาณชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยยึดการปฏิบัติหน้าที่การงานในภาคเรียนที่ ๑ ของปีการศึกษา ๒๕๑๒ เป็นหน่วยตัวอย่างของภาระงานของอาจารย์ผู้กำลังกรมมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน

๓. ผู้วิจัยจะใช้เวลาที่อาจารย์ตอบมาทั้งหมดซึ่งเมื่อรวมเวลาที่อาจารย์บอกว่าไปปฏิบัติงานในหน้าที่ในหนึ่งสัปดาห์แล้วอาจจะมากหรือน้อยกว่า ๓๕ ชั่วโมงซึ่งเป็นเวลาเต็มในหนึ่งสัปดาห์

✓ ข้อสมมุติเบื้องต้นของการวิจัย

หน้าที่การงานของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในแต่ละภาคการศึกษาทั้งในอดีตที่เป็นมาแล้วและที่จะเป็นไปในอนาคตอีก ๆ จะอยู่ในทำนองเดียวกันกับที่เป็นไปในภาคที่หนึ่งของปีการศึกษา ๒๕๑๒

✓ ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของข้อค้นพบอาจเนื่องมาจากการใช้แบบสอบถามคือ

๑. ใ้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาไม่ครบและบ้างเิดูผู้ที่ไม่ได้ตอบเป็นอาจารย์อยู่ในกลุ่มเดียวกันทั้งหมด ทำให้ไม่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอาจารย์กลุ่มนั้นคือ ศาสตราจารย์ในคณะสัตวแพทยทั้งหมดไม่ได้ตอบแบบสอบถาม

๒. ผู้คอยแบบสอบถามคอยไม่หมดทุกข้อและไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงเพราะถำนิ่งถึงส่วนใดเสียในการตอบครั้งนี้

๓. ถ้าถามบางข้ออาจจะสื่อความหมายไม่ตรงกับผู้ตอบทั่วทุกคน เช่น หน่วยที่ใช้ในการวัดปริมาณหน้าที่การงานในค่าน การวิจัย การบริการ และการบริหารที่ใช้เป็นชั่วโมงต่อสัปดาห์ ผู้ตอบหลายท่านมีความสงสัยเพราะในหลักสูตรปีการศึกษา ๒๕๑๒ ผู้ตอบไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำทุกสัปดาห์ ข้อเท็จจริงที่ได้จึงเป็นค่าประมาณ และในทำนองเดียวกันกับข้อเท็จจริงที่ผู้วิจัยได้จากการคิดออกจากประวัติอาจารย์ประจำในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์จึงเป็นค่าประมาณด้วย

เกี่ยวกับการจัดภาคการศึกษา คณะแพทยศาสตร์และสัตวแพทยศาสตร์ ๒ คณะจัดภาคการศึกษาเป็นปีละ ๓ ภาค สำหรับการวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดเอาภาคที่หนึ่งของปีการศึกษา ๒๕๑๒ เป็น

ตัวอย่าง ซึ่งลักษณะหน้าที่การงานอาจจะแตกต่างกันไปโดยบาง

เกี่ยวกับลักษณะบางประการของหน้าที่การงานของอาจารย์ในคณะแพทยศาสตร์และคณะ
สัตวแพทยศาสตร์ในด้านการให้บริการกับงานสอนแยกกันไม่ออกซึ่งอาจจะเกิดผลต่อข้อมูลของอาจารย์
ใบ ๒ คณะนี้ใหม่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานของอาจารย์ในคณะอื่น ๆ ส่วนลักษณะหน้าที่การ
งานของอาจารย์โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในคณะครุศาสตร์ อาจารย์ประจำชั้น
ต้องสอนทุกหมวดวิชา ดังนั้นจึงไม่สามารถใส่ลงในหมวดใดใดนอกจากจะจัดไว้เป็นหมวดหนึ่งต่างหาก

คำจำกัดความ

อาจารย์ หมายถึง ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ซึ่งได้รับการ
บรรจุเป็นข้าราชการอาจารย์ในคณะต่าง ๆ ทั้ง ๑๐ คณะ ดังกล่าว ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ประจำ หมายถึง อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานมีตำแหน่งหน้าที่เป็นอาจารย์ประจำอยู่ตามข้อเท็จจริง
ไม่ใช่ตามงบประมาณและเป็นอาจารย์ประจำที่ทำหน้าที่ปกติ โดยมีได้ราชการหรือไปช่วยราชการ
อื่นในระยะ เวลาติดต่อกัน ตั้งแต่สามเดือนขึ้นไป

การปฏิบัติงานในหน้าที่ หมายถึง การสอนนิสิต การวิจัย การบริการชุมชน การแนะนำนิสิตในส่วน
เกี่ยวข้องกับการ เรียนและการค้นคว้าวิจัยและการรับหน้าที่บริหาร งานของมหาวิทยาลัยด้วย

การบริการ หมายถึง การไปแสดงปาฐกถา อภิปรายกลุ่ม รมิเชิญ เป็นที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ
การสอนและอภิปรายในการฝึกอบรมต่าง ๆ นอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การเก็บพบทความได้กับ
สื่อมวลชน รวมทั้งการให้บริการแก่ประชาชนในโรงพยาบาลของคณะ แพทยศาสตร์และคณะสัตวแพทย
ศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การบริหาร หมายถึง งานทางด้านการเงิน พัสดุ เช่นการทำตารางสอน การดูแล
บริเวณอาคารสถานที่เรียน การบริการในค่านโฆนากการ การบัญชี การจัดหาและการรักษา
วัสดุอุปกรณ์ การดูแลเกี่ยวกับสวัสดิการของนิสิตและสวัสดิการของอาจารย์ รวมทั้งงานของคณะ
กรรมการของมหาวิทยาลัยด้วย

ภาคต้นปีการศึกษา ๒๕๑๒ หมายถึง ภาคที่หนึ่งของปีการศึกษา ๒๕๑๒ ไม่ว่าจะเป็นการจัดภาค
แบบปีละ ๒ เทอม หรือปีละ ๓ เทอม

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive · Research) โดยการใ้
แบบสอบถามในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นปริมาณงานที่อาจารย์ประจำ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปฏิบัติอยู่ในภาคที่หนึ่งของปีการศึกษา ๒๕๑๒ เพื่อหาค่าเฉลี่ยปานกลางของแต่ละลักษณะหน้าที่การงาน
ของอาจารย์ทั้งมหาวิทยาลัยและค่าเฉลี่ยของรายลักษณะหน้าที่การงานของอาจารย์ในแต่ละคณะโดย
วิเคราะห์เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยปานกลางที่หาได้ แล้วทดสอบความแตกต่างของมัธยิมเลขคณิตด้วยค่า z
($z - test$) นอกจากนั้นแล้วยังเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในด้าน การสอน การวิจัย
การบริการและการบริหาร ระหว่างคณะทั้ง ๑๑ คณะ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนชั้นเดียว
(One Way Analysis of Variance) ผลการวิจัยเรื่องนี้จะแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงที่
เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่การงานของอาจารย์ประจำของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นส่วนรวม
นับว่าเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยอย่างยิ่ง